

ANDRZEJ S. WÓJCIK

ROZWAŻANIA O LUDZKIEJ EGZYSTENCJI

Władimir A. Koniew, Witalij L. Liehcier: *Znak: igra i suszcznost. Samarskije sieminary.* Izdatielstwo „Samar-skij Uniwiersitet”, Samara 2002, 182 s.

Pierwszy z autorów omawianej publikacji, profesor Władimir Koniew, w latach 90. współpracował z Instytutem Filozofii Uniwersytetu Śląskiego jako *visiting professor*, zajmując się szczególnie filozofią kultury i filozofią nauki. Był i nadal jest związany z państwowym Uniwersytetem w Samarze, gdzie kieruje Katedrą Filozofii na Wydziale Humanistycznym. W obszarze tych zainteresowań powstała najnowsza książka *Znak: gra i istota rzeczy*, której współautorem jest profesor Witalij Liehcier.

Praca ta jest owocem odbywającego się do chwili obecnej, comiesięcznego seminarium, obejmującego swoim zakresem analizę najważniejszych tekstów filozoficznych XX wieku, poświęconych szeroko rozumianej filozofii kultury i ludzkiej egzystencji. Seminarium, odbywające się na Uniwersytecie w Samarze od ponad dziesięciu lat, jest pięknym przykładem długofalowej współpracy zespołu, gdyż uczestniczą w nim filozofowie, psycholodzy, socjolodzy, kulturoznawcy różnych uniwersytetów, instytucji naukowych i szkół z rejonu Samary. Zapraszani są na nie także uczeni z Moskwy, Sankt-Petersburga, Nowosybirsk i innych miast Rosji.

Prezentowana książka zawiera 13 wykładów wygłoszonych na sześciu wybranych seminariach w roku akademickim 2001/2002. Ujmując rzecz ogólnie, wszystkie one są poświęcone problemowi znaku (wyrażania, sensu, znaczenia, istotności itp.) w filozofii XX wieku. Zainteresowania naukowe uczestników seminarium spowodowały jednakże koncentrację badań na analizie ontologicznych problemów ludzkiego istnienia, fenomenologii kultury i filozoficznej krytyce zdolności kulturowych człowieka. Zwrócono uwagę na dwudziestowieczne teksty filozoficzne poświęcone przede wszystkim społecznym aspektom i funkcjom znaku, które to poprzez znak pozwalają zobaczyć swoistość społecznego czy kulturowego bycia człowieka. Pytanie, jakie powtarzało się w trakcie seminarium brzmiało: *Co daje, albo może dawać analiza świata znaków (wyrażeń) dla zrozumienia socjokultury świata?* (s. 8), gdzie świat znaczenia znaku rozważano z perspektywy nie tyle czysto semiotycznej, ile jako świat człowieka i jego kultury.

Szczegółowy zakres tematyczny zamieszczonych w książce wystąpień dobrze oddają ich tytuły podane w nawiasie. Wykłady te dotyczą następujących autorów i dzieł filozofów XX wieku i, co ważne, w każdym wypadku są to przedstawiciele zachodniej orientacji filozoficznej:

1. E. Husserl: *Logische Untersuchungen. Bd.II. Untersuchung I. Ausdruck und Bedeutung* (Koncepcja znaku w fenomenologii Husserla; Wyrażenie i sens: znaczenie tej problematyki dla zrozumienia społecznej rzeczywistości);

2. J. Derrida: *La voix et le phénomène* (Rozumienie znaku i dekonstrukcja metafizyki, Derrida kontra Husserl; J. Derridy dekonstrukcja husserlowskiej analizy wyrażenia i znaczenia);

3. J. Derrida: *Différance* (Znak i różnica w koncepcji J. Derridy; Epoka, uchwycona w literze, lub Życie filozofii po jej śmierci);

4. G. Deleuze: *Marcel Proust et les signes* (Znaki i społecznienie: Deleuze o znakach; Filozofia sztuki G. Deleuze'a);

5. L. Wittgenstein: *Philosophische Untersuchungen* (Gra językowa jako społeczne poznanie a priori; L. Wittgenstein: powrót do lingwistyki jako powrót do antropologii);

6. J. Derrida: *De la Grammatologie* (Zrozumienie pisma i metoda dekonstrukcji w książce *O grammatologii* J. Derridy; Grammatologia: jak możliwy jest sens; Przekreślone słowo: paradoksy wyrażenia).

Nie sposób w krótkiej recenzji omówić każde wystąpienie z osobna. Zauważmy tylko, że prezentowana książka jest bardzo interesującym przykładem percepcji wybranych prac filozofii XX wieku przez naukowców pracujących na gruncie współczesnej filozofii i kultury rosyjskiej. Podkreślają oni zgodnie, że: „ludzkie istnienie mówi zawsze i wszędzie jakimś językiem”. Dlatego analiza języka i występujących w nim znaków, pozwala zrozumieć to istnienie (Koniew, s. 81). Zdaniem profesora Liehciera życie objawia się jako „dziwna gra, w której niemożliwy jest jakikolwiek transcendentny przystanek” (s. 89). Autorzy analizują wpływ, jaki nawrót do lingwistyki i antropocentryzmu w filozofii wywiera na zrozumienie prawdy, wartości czy absolutów. Jeden z wniosków mówi, że wpływ ten jest destrukcyjny i człowiekowi nie pozostaje nic innego, jak tylko szukać absolutów w sobie, w swym własnym istnieniu (s. 90). Tak więc, oprócz walorów czysto poznawczych i informacyjnych dla czytelników prowadzących badania w tym zakresie, książka może stanowić ciekawy materiał porównawczy, na co przede wszystkim zwracają swą uwagę i co akcentują uczeni rosyjscy.

Praca ta ma także duże walory dydaktyczne dla wszystkich zainteresowanych tą problematyką, a czytających w języku rosyjskim, bo prezentuje zwięzłe omówienie, syntezę i konsekwencje poszczególnych stanowisk. Napisana jest żywym językiem, oddającym atmosferę seminarium. Poszczególne wykłady poprzedzane są krótkimi wprowadzeniami przewodniczą-

cego każdej dyskusji oraz polemicznymi uwagami podsumowującymi ze strony uczestników.

Dodajmy, że omawiana książka jest czwartą z rzędu pozycją z serii „Seminaria samarskie”. Poprzednimi były:

1. W. A. Koniew: *Sieminarskije biesiedy po „Kartezianskim razmyszlieniam” M.K. Mamardaszwili*. Samara, Samarskij Uniwiersitiet, 1996, 106 s.;
2. W. A. Koniew: *Kritika sposobnosti byt (Sieminary po „Bytiju i wriemieni” Martina Hajdeggera)*. Samara, Samarskij Uniwiersitiet, 2000, 174 s.;
3. W. A. Koniew: *Transcendentalnyj empirizm Żylja Dielieza: Sieminary po „Razlicziu i powtorieniu”*. Samara, Samarskij Uniwiersitiet, 2001, 140 s.

Więcej informacji na ich temat, czy też innych publikacji wydawnictwa „Samarskij Uniwiersitiet” można uzyskać pod adresem «hyperlink „mailto:lekhtsier@ssu.samara.ru” », pod którym można także zamówić te pozycje.